

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження проблематики взаємовпливу і взаємозалежності рівня соціально-економічного розвитку будівельних підприємств і рівня розвитку регіонів їхньої діяльності обумовлена суттєвими розривами у рівнях і темпах розвитку окремих регіонів, наявністю диспропорцій у розміщенні продуктивних сил регіонів. Ступінь диференціації регіонів відбивається у динаміці і структурі зайнятості, безробітті, рівні доходів та реального споживання тощо. Необхідним є дослідження змінення рівня соціально-економічного розвитку окремих підприємств регіону в залежності від рівня розвитку регіону і, навпаки, впливу результатів діяльності окремих підприємств регіону на загальний рівень розвитку регіону. Здійснено оцінювання соціально-економічного рівня трьох будівельних підприємств, які функціонують в Харківській, Дніпропетровській та Запорізькій областях. Оцінювання рівня розвитку регіонів діяльності будівельних підприємств здійснено на основі використання методу інтегрального таксономічного оцінювання. Алгоритм оцінювання складається з наступних кроків.

Крок 1. Формування системи показників оцінки рівня соціально-економічного розвитку регіонів. На цьому кроці відібрано показники діяльності Харківської, Дніпропетровської, Запорізької областей за основними складовими розвитку регіонів, а саме: економічна (I_1); соціально-трудова (I_2); інвестиційно-інноваційна (I_3); екологічна (I_4).

Складова 1. Одним з головних показників, що характеризує економічну складову розвитку регіону є валовий регіональний продукт на душу населення, який відображає ефективність функціонування економіки на рівні регіонів. Крім того, проаналізовано індекс споживчих цін у регіональному розрізі, що характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невикористаного споживання у регіоні, фінансові результати від звичайної діяльності підприємств регіону до оподаткування тощо.

Складова 2. Соціально-трудова складова охоплює найбільшу кількість показників (демографічний потенціал, трудовий ринок, рівень розвитку населення, освітній рівень населення регіону), кожен з яких створює підґрунтя для підвищення соціально-економічного розвитку регіону. Забезпечення високого рівня соціальних стандартів потребує ефективного ринку праці, що забезпечується високим рівнем економічно-активного населення, достатньою кількістю висококваліфікованих працівників. Про соціальний рівень життя населення свідчить також міграційних рух населення, що відображає бажання населення залишатися у даному регіоні.

Складова 3. Інвестиційно-інноваційна складова розвитку регіону полягає у здійсненні вкладень у розвиток регіону і наукове забезпечення соціально-економічного та науково-технічного розвитку регіону. До цієї групи входять показники, що характеризують обсяги інвестицій в основний капітал підприємств регіону, обсяги субсидій, поточних та капітальних трансфертів підприємствам з державного бюджету у розрізі регіонів України, показують частку інноваційно активних промислових підприємств регіону.

Складова 4. Екологічна складова охоплює охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини. До складу зазначеної групи входять показники, що окреслюють стан забруднення атмосферного повітря та поводження з відходами.

Показники, які характеризують зазначені складові, представлено в табл. 1.

Крок 2. Стандартизація даних. Оскільки показники були виражені в абсолютних і відносних величинах, а також мали різні одиниці виміру, то на другому кроці проводилася процедура їхньої стандартизації.

Показники оцінювання рівня розвитку регіонів діяльності будівельних підприємств

Умовне позначення	Назва показників
Економічна складова (I ₁)	
x ₁₁	Валовий регіональний продукт на одну особу, грн.
x ₁₂	Індекс споживчих цін, %
x ₁₃	Обсяг реалізованої промислової продукції, млн.грн.
x ₁₄	Обсяг експорту, млн. дол. США
x ₁₅	Фінансові результати від звичайної діяльності підприємств до оподаткування, млн. грн.
Соціально-трудова (I ₂)	
x ₂₁	Наявний дохід на одну особу, грн.
x ₂₂	Середньомісячна заробітна плата на одного працівника, грн.
x ₂₃	Рівень безробіття (% до економічно активного населення)
x ₂₄	Підготовка кадрів (% до загальної кількості працівників)
x ₂₅	Підвищення кваліфікації кадрів (% до загальної кількості працівників)
x ₂₆	Міграційних рух населення, приріст (кількість прибулих мінус кількість вибулих)
x ₂₇	Витрати на персонал на підприємствах, млн. грн.
Інвестиційно-інноваційна складова (I ₃)	
x ₃₁	Частка інноваційно активних промислових підприємств, %
x ₃₂	Капітальні інвестиції, млн.грн.
x ₃₃	Темп зростання прямих іноземних інвестицій, %
x ₃₄	Субсидії, поточні та капітальні трансферти підприємствам, установам та організаціям з державного бюджету у розрізі регіонів України, млн. грн.
Екологічна складова (I ₄)	
x ₄₁	Відходи I-III класів небезпеки, тис. т.
x ₄₂	Обсяг утилізованих, оброблених (перероблених) відходів, тис.т.
x ₄₃	Шкідливі викиди в атмосферне повітря, тис. т.

Крок 3. Виділення еталонів. На цьому кроці були виділені параметри, еталонні значення по кожному досліджуваному показнику діяльності регіонів, які представлені на кроці 1, для визначення еталонного об'єкта - регіону.

Крок 4. Розрахунок відстаней. На цьому кроці розраховується рівень схожості показників діяльності кожного досліджуваного регіону з визначеним на попередньому кроці регіоном-еталоном, тобто визначається відстань від об'єкта - еталона до кожного з досліджуваних регіонів.

Крок 5. Розрахунок інтегрального показника. На цьому кроці розраховується показник складових соціально-економічного розвитку регіонів, а також загального рівня розвитку досліджуваних регіонів України. Визначені складові на основі таксономічного оцінювання зводяться у єдиний інтегральний показник розвитку кожного регіону, де розташовані та діють аналізовані будівельні підприємства.

Загальні інтегральні показники рівня соціально-економічного розвитку регіонів наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Загальні інтегральні показники рівня розвитку регіонів діяльності будівельних підприємств

Регіон	Роки							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Харківська область	0,573	0,344	0,346	0,383	0,491	0,487	0,391	0,385
Дніпропетровська область	0,734	0,475	0,273	0,468	0,537	0,653	0,602	0,514
Запорізька область	0,531	0,225	0,174	0,375	0,324	0,378	0,311	0,276

Найбільш сприятливі зміни основних макроекономічних характеристик спостерігаються у Дніпропетровській області. У Запорізькій області найнижчі економічні показники порівняно з Дніпропетровською та Харківською областями. Однак, у Харківській області набагато сприятливий стан навколишнього природного середовища. Соціальний рівень життя населення найнижчий у Запорізькій області.

Рівень середньомісячної заробітної плати, створення на підприємстві комфортних і безпечних умов для праці, розмір витрат підприємства на персонал, соціальні гарантії позначаються на продуктивності

праці працівників будівельних підприємств, сприяють підвищенню їхньої мотивації. За розвитком ринку праці і соціальним рівнем життя населення у 2005-2007, 2009-2011 рр. лідирує Дніпропетровська область, у 2008, 2012-2014 рр. – Харківська.

Найкраще інвестиційно-інноваційне та екологічне становище у Харківській області, найгірший екологічний стан у Дніпропетровській області, що є наслідком більш розвинутої промислової інфраструктури у цьому регіоні. Проведене дослідження є основою подальшого оцінювання взаємовпливу рівня соціально-економічного розвитку будівельних підприємств і рівня розвитку регіонів їхньої діяльності.

Список літератури:

1. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в экономических исследованиях: методы таксономии и факторного анализа / В. Плюта ; пер. с пол. В. В. Иванова ; науч. ред. В. М. Жуковской. – М. : Статистика, 1980. – 151 с.